

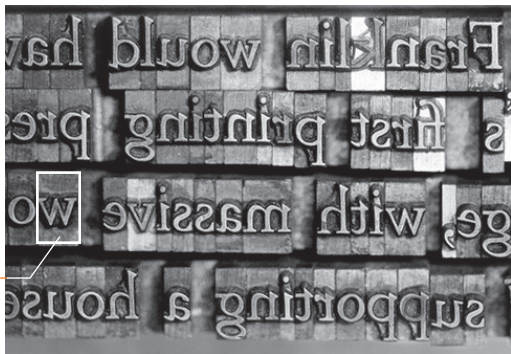
Velikost písma

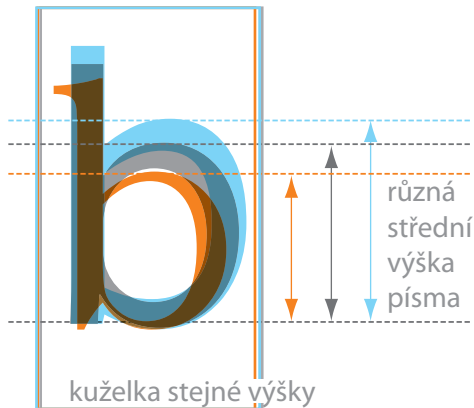
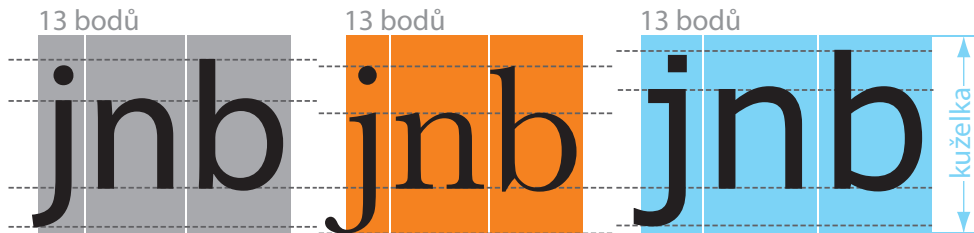
- Velikost písma je třeba volit s ohledem na typ čtenáře (děti, dospělí, starší a hůře vidící lidé).
- Velikost písma je také dobré přizpůsobit velikosti formátu a šířce sloupce.
- Kombinace velkého množství velikostí písma (ve snaze odstínit významy) vede k chaosu.

velikost písma = stupeň písma = výška kuželky

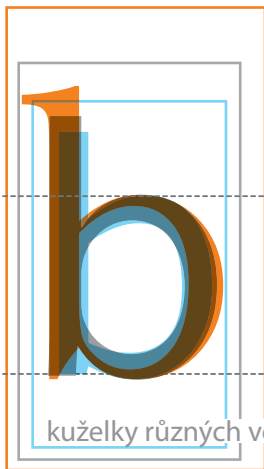
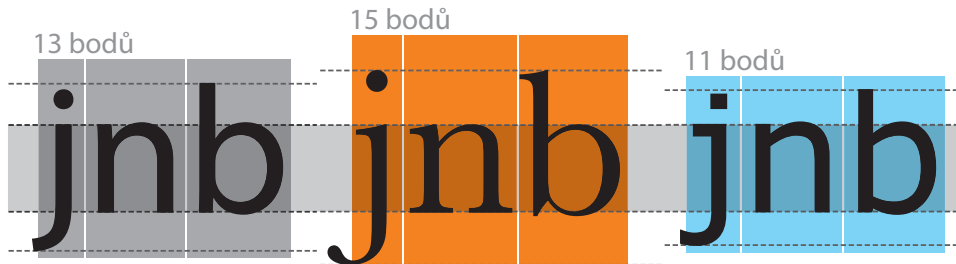
↑↓ stupeň písma

je výška kuželky písma
udávaná v bodech.
Pojem **kuželka** označuje
v kovové sazbě hranol
s reliéfem písmene.

Při stejné velikosti písma je patrné různé rozvržení písmové osnovy (vzájemný poměr střední výšky písma a horních dotahů). Písmo s největší střední výškou se jeví jako největší. Barevné obdélníky označují písmové kuželky. Jejich výška je u všech tří příkladů stejná.

stejná
střední
výška
písma

Pokud se různé typy písma mají jevit stejně vysoké, musíme opticky sjednotit jejich střední výšku. Zde jsou tři typy písma opticky stejně vysoké, ale jejich velikost (výška kuželky) udávaná v bodech je různá.

kuželky různých velikostí

12 bodů Při stejné velikosti je písmo s větší střední výškou lépe čitelné než písma s menší střední výškou.

12 bodů Aby se písmo s menší střední výškou jevílo opticky stejné a srovnatelně čitelné, musí se zvětšit tak, aby byla stejná střední výška obou písem.

optické
vyrovnání
střední výšky
písma

12 bodů Při stejné velikosti je písmo s větší střední výškou lépe čitelné než písma s menší střední výškou.

10,8 bodů Aby se písmo s menší střední výškou jevílo opticky stejné a srovnatelně čitelné, musí se zvětšit tak, aby byla stejná střední výška obou písem.

jnb jnb jnb

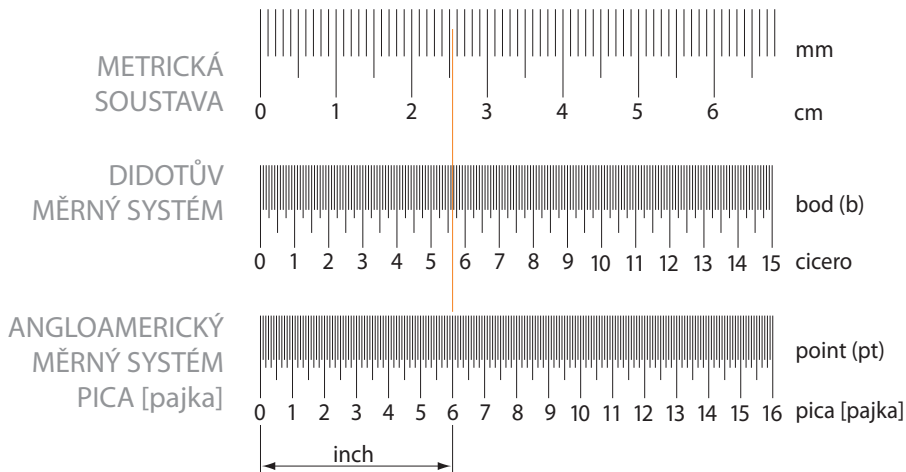

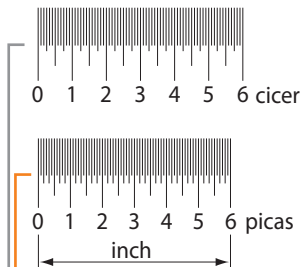
jnb jnb jnb

TEST: vyber si v programu Adobe Illustrator 3 různé fonty a srovnej je na stejnou střední výšku písma, o kolik bodů se liší velikost kuželky?

měření písma

1 bod = 0,3759 mm

12 bodů = 1 cicer = 4,513 mm

1 point = 0,3528 mm

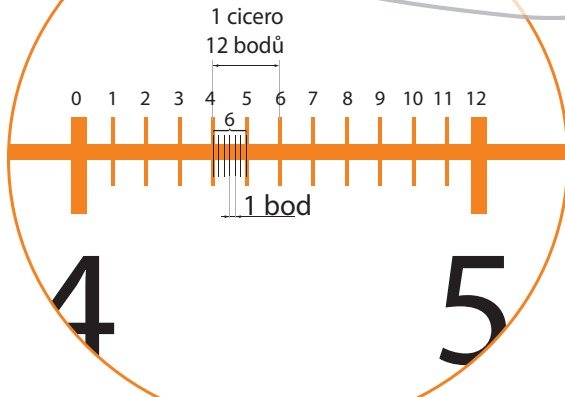
12 points = 1 pica = 4,23 cm

72 points = 6 picas = 1 inch = 2,54 cm

Typografický měrný systém vychází z pařížské stopy (32,48 cm), stopa má 12 palců a palec má 12 čárek. V roce 1737 francouzský písmolijec Pierre Simon Fournier rozdělil čárku na 6 dílů a vznikl **typografický bod** (b). Francois Ambroise Didot pak v roce 1774 systém přizpůsobil metrické soustavě. Určil, že 1 metr = 2660 bodů. Zavedl jednotku pro měření větších rozměrů (např. šířka sazby) 1 cicer = 12 bodů. **Didotův měrný systém** se používá dodnes.

Vzhledem k tomu, že většina počítačových programů se do Evropy rozšířila z USA, používá počítačová typografie nepatrně odlišný **angloamerický měrný systém** vycházející z anglické stopy (30,479 cm). Stopa má 12 palců (inch). Palec má 6 picas a tyto se dále dělí na body (points, pt).

pařížská stopa 32,48 cm

Typografický měrný systém:

1 stopa = 12 palců

1 palec = 12 čárek

1 čárku rozdělil na 6 dílků

1 dílek je 1 bod

.....stupeň písma (velikost kuželky) 36 pt

To je všechno pěkné, ale :-) v době kovové sazby musel typograf v návrhu knihy vše předem spočítat a přesně zadat sazeči v tiskárně. Nyní sedí typograf u počítače a obvykle knihu zpracovává sám až po přípravu pro tisk. Velikost písma zadá odhadem podle zkušenosti. Knižní písmo se velikostí pohybuje mezi 9 a 12 body, nejčastěji kolem 10 bodů. Písmo velikosti kolem 12 bodů je spíš vhodné pro malé děti. Vzhledem k tomu, že čitelnost písma je určena jeho střední výškou, je nutné podle toho volit vhodnou velikost (písmo s malou střední výškou navrhnout raději větší), udělat kontrolní výtisk. Teprve na papíře je možné posoudit, zda je velikost písma správná. Vyplatí se také otestovat čitelnost písma na více lidech, obvykle tím trápím členy rodiny.

ZADÁNÍ: Vyberte si 3 různá písma vhodná pro sazbu hladkého textu a vytvořte stránku, na které bude stejný text vysázený několikrát. Na ukázkovém textu otestujte všechna tři písma v různých velikostech a snažte se trefit do optimální velikosti pro sazbu beletrie.

Pokusné stránky vytiskněte a dejte posoudit spolužákům.

Každý označí na vytištěných ukázkách texty, které mají ideální velikost písma a jsou dobře čitelné.

Při stejné velikosti je písmo s větší střední výškou lépe čitelné než písma s menší střední výškou.

TEST: Které písmo má větší střední výšku znaků? -----

Aby se písmo s menší střední výškou jevilo opticky stejné a srovnatelně čitelné, musí se zvětšit tak, aby byla stejná střední výška obou písem.

Literatura:

BERAN, Vladimír & kolektiv: *Aktualizovaný typografický manuál*. Kafka design, Praha, 2005; 180 str.

BLAŽEJ, Bohuslav: *Grafická úprava tiskovin*.
Státní pedagogické nakladatelství Praha, Praha, 1990; 192 str.

BLAŽEK, Filip – KOČIČKA, Pavel: *Praktická typografie*. Druhé vydání.
Computer press, Brno, 2004; 288 str.

HLAVSA, Oldřich: *Typografická písma latinková*.
Státní nakladatelství technické literatury, Praha, 1960; 494 str.

MUZIKA, František: *Krásné písmo ve vývoji latinky I, II*.
Státní nakladatelství krásné literatury a umění, Praha, 1963; 680 + 668 str.

PECINA, Martin: *Knihy a typografie*. Druhé vydání. Host, Brno, 2012; 312 str.

SAMARA, Timothy: *Grafický design. Základní pravidla a způsoby jejich porušování*.
Slovart, Praha, 2008; 272 str.

ŠTORM, František: *Eseje o typografii*. Revolver revue, Praha, 2008; 160 str.

PECINA, Martin: *Typomil.com*. [15. dubna 2013], <http://typomil.com/>.